

Creative Ageing

Cultural Engagement Instead of Social Isolation 2019-2022

Förord

Göteborgs Stad delar utmaningen med andra städer att den äldre delen av befolkningen växer. Genom att byta erfarenheter får vi värdefulla lärdomar om hur vi kan ta oss an utmaningen att tillgodose allas rätt till kulturupplevelser. Ett övergripande mål i Göteborg är att tillgängligheten till kultur ska öka. Staden ska också vara jämlik, tillgänglig och åldersvänlig. Därför är det väl motiverat att fokusera på den del av befolkningen, som inte alltid på egen hand får tillgång till kulturens ordinarie utbud och resurser. Liksom barn och unga är äldre en prioriterad målgrupp.

Creative Ageing – Cultural Engagement Instead of Social Isolation, har gett möjlighet till mer utbyte mellan städer inom Eurocities Culture Forum och till mer samverkan både inom kulturförvaltningen och mellan olika förvaltningar i Göteborgs Stad.

Projektet har påverkats av en pandemi globalt och en större omorganisation lokalt, men ändå präglats av nyfikenhet, arbetsglädje och stor vilja att utforska frågor kring kultur och äldre.

Ett varmt tack till alla som har bidragit med erfarenheter, kompetens och tid i projektet!

Denna rapport innehåller dels den internationella projektgruppens sammanfattning och rekommendationer, dels den lokala projektgruppens reflektioner och förslag till utveckling. Den kan läsas i sin helhet eller i delar ur olika perspektiv – beslutsfattare ges rekommendationer på strategisk nivå och de som arbetar med verksamheter ges rekommendationer, praktiska tips och tillgång till goda exempel på operativ nivå. Båda perspektiven hoppas vi ska leda till att nya steg tas för att tillgängligheten för kultur för, av och med äldre invånare i Göteborg ska öka.

Anna Rosengren
Förvaltningsdirektör
Göteborgs Stads kulturförvaltning

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör
Göteborgs Stads förvaltning för Äldre samt vård och omsorg

Innehåll

1 Creative Ageing – Cultural Engagement Instead of Social Isolation	5
1.1 Bakgrund och syfte	5
1.2 Delmål	5
1.3 Internationella parter	5
1.4 Genomförande internationellt.....	6
1.5 Göteborgs Stads medverkan	6
1.6 Lokala parter	7
1.7 Genomförande lokalt.....	8
2 Resultat i sammanfattning	10
2.1 Övergripande projektresultat.....	10
2.2 Rekommendationer för beslutsfattare	12
2.3 Rekommendationer för verksamheter.....	15
2.4 Bakgrund och utgångspunkter	18
3 Reflektioner och lärdomar	20
3.1 Begrepp.....	20
3.2 Kulturpolitisk hållning – nytta <i>och</i> nöje	21
3.3 Styrning, ledning och organisation – tydliga signaler	21
3.4 Sprid och utveckla metoder.....	22
3.5 Dela kunskap	23
3.6 Samverkan – att få saker att hända	24
3.7 Resurser – de kanske finns?.....	25
4 Mer kultur för, av och med äldre i Göteborg.....	26
4.1 Tydligare målsättning	26
4.2 Ändamålsenlig organisering.....	27
4.3 Strategisk kommunikation	28
4.4 Utveckla vidare.....	28

1 Creative Ageing – Cultural Engagement Instead of Social Isolation

Kreativt åldrande – engagemang i kultur i stället för social isolering.

1.1 Bakgrund och syfte

Genom kulturförvaltningens engagemang i Eurocities Culture Forum fick Göteborgs Stad möjlighet att ingå som partner i projektet *Creative Ageing – Cultural Engagement Instead of Social Isolation*, med stöd av EU-programmet Erasmus Plus. Projektet pågick 2019–2022.

Genom ömsesidigt lärande mellan partnerstäderna, undersöktes hur äldre personers möjligheter att delta i kulturlivet kan stärkas. Fokus ligger på de grupper av personer som har få eller inga möjligheter att ta del av eller medverka i kulturaktiviteter på grund av olika slags hinder som bidrar till social isolering.

1.2 Delmål

Projektet har sex delmål:

1. Utveckla nya **strategier** för hur städer kan skapa strukturer där hållbara högkvalitativa erbjudanden för äldre, som står långt från kulturlivet idag, kan öka och utvecklas samt hur flera hinder kan övervinnas.
2. Dela och diskutera **goda exempel** från andra europeiska städer.
3. Dela **metodologisk kompetens** i att arbeta inkluderande.
4. Uppnå en vidare **spridning av positiva effekter** av kulturellt engagemang bland allmänhet, politiker och professionella.
5. Stärka **lokala nätverk**.
6. Etablera ett **europeiskt nätverk**.

1.3 Internationella parter

Projektet leddes av kulturförvaltningen i München (DE). Partnerstäderna var Berlin (DE), Brighton & Hove (UK), Ostend (BE), Leeuwarden (NL) och Göteborg (SE). Städerna delade sina strategier, forskning och goda exempel tillsammans med medarbetare, organisationer och utövare som driver verksamheter och projekt lokalt.

1.4 Genomförande internationellt

Projektets utgjordes av internationella möten, en omfattande undersökning bland kulturförvaltningar i städer i Europa samt lokala aktiviteter.

Utbyte mellan städerna har skett genom möten som har genomförts digitalt på grund av pandemin, förutom ett startmöte i Berlin i november 2019 och en slutkonferens i München i maj 2022. Leeuwarden och Brighton/Hove har arrangerat två digitala konferenser, Oostende och Göteborg en konferens vardera. Mötena har inneburit utbyte av strategier, metoder och goda exempel från de olika städerna. Det digitala formatet har underlättat att bjuda in gäster. Ett exempel är Helsingfors som presenterat sina strategier för *Kreativt Åldrande*.

Berlin har haft en specifik roll genom samarbetet med forskare¹ som genomfört en enkät som skickats till samtliga medlemsstäder i Eurocities Culture Forum. Resultatet visar en bred bild av vilka hinder och möjligheter som finns för att öka tillgängligheten till kultur för äldre. Berlin var även värd för startmötet för projektets koordinatörer, en från varje partnerstad, i november 2019.

München har lett projektet och arrangerade den fysiska slutkonferensen² i maj 2022. Där träffades alla projektets deltagare för första gången, med möjlighet till studiebesök och möten i större och mindre grupper.

Pandemin innebar flera konsekvenser för projektet. Flertalet möten genomfördes digitalt och kortades ned, samtidigt gjorde det att fler medarbetare kunde bjudas in att delta. Restriktionerna medförde nedstängda verksamheter för äldre personer och målgruppen kunde inte involveras i samma utsträckning i projektet som det var tänkt.

Erfarenheter från städernas olika verksamheter visar ändå det som även forskning visar – *Creative Ageing works*. *Kreativt Åldrande* fungerar – att delta i och utöva kultur som äldre ger många positiva effekter.

1.5 Göteborgs Stads medverkan

Göteborgs Stad delar utmaningen med andra städer att den äldre delen av befolkningen växer. Ett övergripande mål är att tillgängligheten till kultur i Göteborg ska öka. Liksom barn och unga är äldre en prioriterad målgrupp.

Projektet har gynnat det gemensamma arbetet i kulturförvaltningen, eftersom verksamheter i alla avdelningar har behov av att utveckla strategier och metoder för att inkludera målgrupper utifrån deras behov.

Vidare har projektet gynnat det staden-gemensamma samarbetet, eftersom det involverat fler förvaltningar som stadsledningskontoret,

---

¹ från *Berlin Institute of Research on Cultural Participation*. Alla resultat från projektet finns samlade på projektets hemsida, enligt fotnot 2.

² [Creative Ageing – Landeshauptstadt München \(muenchen.de\)](https://www.muenchen.de/creativeageing)
www.muenchen.de/creativeageing

stadsdelsförvaltningar och senare Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och Socialförvaltningen Centrum. Kulturen är viktig och kan göra skillnad inom flera samhällssektorer.

Det är även värdefullt att få mer erfarenhet av internationellt utbyte och samverkan genom EU-stödda projekt. Projektet har gett ett fördjupat samarbete mellan sex medlemsstäder i Eurocities Culture Forum.

Den lokala projektgruppen har genom sina träffar haft ett utbyte som den gärna ser fortsätta. Att löpande informera och tipsa om projekt och arrangemang har under projekttiden lett till ökad samverkan och utifrån de ordinarie verksamheterna ett rikare utbud för dem vi är till för, stadens invånare³.

1.6 Lokala parter

Kulturförvaltningen har koordinerat Göteborgs Stads medverkan i projektet, genom en projektgrupp med (minst) fem personer från olika verksamheter:

- *Projektkoordinering från Stab, kultur- och samhällsutveckling,*
- *Bibliotek och Kulturhus, programsamordnare Stadsbiblioteket*
- *Museer och Konsthall, enhetschef publika möten Göteborgs Stadsmuseum och Sjöfartsmuseet/Akvariet*
- *Speldags och nätverket VOFF⁴, producent*
- *Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen; processledare vid utvecklingsenheten och utvecklingsledare för Åldersvänliga Göteborg. En enhetschef vid avdelningen för Hälsofrämjande och förebyggande medverkade under 2022.*

Några representanter i projektgruppen har bytts på grund av förändrade tjänster. Gruppen har haft regelbundna möten under hela projektperioden.

Medarbetare från flera verksamheter engagerades i digitala internationella möten: museipedagoger, bibliotekarier och utvecklingsledare från kulturförvaltningen, representanter från hälsofrämjande och förebyggande verksamheter i äldre, vård- och omsorgsförvaltningen, medarbetare från verksamheten Generationsmöten i Centrum i socialförvaltningen Centrum, medarbetare från Göteborgs Universitet/Akademi Valand som utvecklat en metod för Life Filming, med flera.

---

³ T.ex. samarrangemang under jubileumssatsningen 2023 *Årsrika Göteborg och Tillsammansfestivalen*.

⁴ VOFF startade 1996 efter ett initiativ av kulturnämnden och har som syfte att med gemensamma resurser få kulturverksamheten att betraktas som en naturlig del av vårdarbete och vara en del av de dagliga rutinerna. VOFF är inte en förkortning utan syftar till "ett skall för kulturen inom äldreomsorgen".

1.7 Genomförande lokalt

Kartläggning av kulturverksamhet för, av och med äldre inom Göteborgs Stad

Initialt gjordes en kartläggning över vilka kulturverksamheter som erbjuds specifikt för äldre. Tre fördjupningsfrågor belystes:

1. Vad gör vi för att minska den digitala klyftan?
2. Hur arbetar vi med Generationsmöten?
3. Hur arbetar vi för att bryta social isolering?

Kartläggningen gjordes utifrån den organisation som fanns vid tiden för genomförandet, vilket innebar att Senior Göteborg (stadens utvecklingscenter för äldrefrågor) vid stadsledningskontoret samlade information från de tio stadsdelarna. Kulturförvaltningen samlade information från sina tre sektorer. Tack vare kartläggningen fick deltagarna syn på varandras verksamheter och det gavs tillfälle att ställa frågor och lära sig mer.

Kartläggningen synliggjorde vad som görs specifikt för äldre som inte kan ta del av kulturlivets utbud på egen hand. Det blev också tydligt att kontaktytorna mellan verksamheter är få, både inom och mellan olika förvaltningar i staden.

Som komplement till kartläggningen genomfördes intervjuer med representanter från Idrotts- och föreningsförvaltningen och Studieförbund, samt medarbetare med tidigare lång erfarenhet från arbete inom Tryggare Mänskligare Göteborg och projektet Kulturmöten utan Gränser⁵, ett projekt som bidragit både till forskning och praktik.

Medverkan i internationella möten

I början låg fokus på erfarenhetsutbyte om hur anpassningar gjordes till restriktionerna med anledning av pandemin. Göteborg har presenterat flera goda exempel både på övergripande strategier, metoder och praktiska exempel som *Bokkassen kommer*⁶ och *Kultur i kvarteret*⁷.

Det digitala formatet har gjort att fler än projektgruppens medlemmar har kunnat medverka i internationella möten. Många presentationer av andra städer har varit inspirerande. Ett exempel från Leeuwarden väckte stort intresse från en av generationsmötesplatserna i Göteborg. Det ledde till ett extra möte mellan Göteborg och Leeuwarden då samtalet och utbytet fördjupades. Det handlade om en samtalsform, *Serious Talks*, som framför allt varit meningsfull för äldre ensamma män att delta i.

⁵ *Kulturmöten utan gränser – modeller för att skapa kvalitet i äldres vardag* genomfördes 2014 - 2016 i samarbete mellan Centrum för kultur och hälsa vid Göteborgs Universitet, Göteborgs Stad och Västra Götalandsregionen. Två böcker finns som dokumentation av projektet, som därutöver även bidragit till forskning på området.

⁶ Stadsbibliotekets uppsökande verksamhet under pandemin för invånare över 70 år.

⁷ Speldags uppsökande verksamhet i bostadsområden under pandemin. Kulturförvaltningen, Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen och bostadsbolag samarbetade i projektet.

Det har varit en stor bredd på exempel i de internationella mötena. Ett generellt intryck är att utöver fokus på kultur *för* äldre, så har flera städer visat exempel på kultur *med* och *av* äldre, som dans och orkesterverksamhet där de äldre medverkar själva.

Förberedelser och genomförande av konferens

Temat för konferensen i Göteborg beslutades redan inför ansökan:

**Äldre personers medskapande,
delaktighet och medborgarinflytande**

Titeln utformades i samverkan med Senior Göteborg inför projektets start, utifrån en strävan att öka de äldres inflytande i frågor som berör dem.

Konferensen ägde rum digitalt 19–20 Maj 2021, tre timmar per dag. Förberedelserna började året innan för att få en balans mellan övergripande styrande nivå och konkreta exempel på metoder. Medverkan av seniora deltagare var efterfrågade, men svårt att få till under pågående pandemi.

Några exempel på verksamheter som presenterats på konferensen eller andra möten är: Bokkassen kommer, Kultur i kvarteret, Speldags, Konstmuseet besöker (äldreboendet Gerdas Gård), Sjöfartsmuseets uppsökande verksamhet, Dialogprocess Kulturhuset Backaplan, Life Filming samt Generationsmöten i centrum med Generationsteatern. Även övergripande strategiskt arbete med Åldersvänliga Göteborg och stadens kulturprogram samt generellt arbete med tillgänglighet har lyfts fram.

Inslag av interaktivitet och samtal i mindre grupper gavs utrymme för att uppmuntra engagemang och dialog trots det digitala formatet. Sammantaget fanns ett stort engagemang och utvärderingen efter konferensen gav positiva omdömen.

Övriga möten

VOFF-nätverket med kultursamordnare inom äldreomsorgen har fått presentationer av projektet vid två tillfällen. Vidare har projektet medverkat på socialförvaltningen Centrums arrangemang *Tillsammansfestivalen* i november 2021 på Stadsbibliotekets trappscen. Programpunkten innehöll musik från Speldags och en föreläsning om demens från AgeCap, *Centrum för åldrande och hälsa* vid Göteborgs universitet.

Fler tillfällen att presentera projektets resultat planeras hösten 2022. Målgrupper är berörda förvaltningsledningar och nämnder, men även kulturverksamheter som berör äldre specifikt och som kan få inspiration av andra städers goda exempel.

2 Resultat i sammanfattning

Att uppleva och utöva kultur är en betydelsefull del av allmänbildningen och det livslånga lärandet. Människor utvecklar sin kreativa och personliga förmåga från barndomen till ålderdomen, och får möjlighet att aktivt påverka samhället och uppleva gemenskap genom kultur. Att ta del av och utöva kultur motverkar social isolering och främjar hälsa, välbefinnande och social sammanhållning.

Värdet av att delta i kulturlivet för personer i högre åldrar kommer i större utsträckning att uppmärksammas i Europa, särskilt mot bakgrund av den demografiska utvecklingen med förväntad längre livslängd. Begreppet och fältet *kulturell geragogik* (se sid 21) är ännu ungt men studier visar att kulturellt deltagande och utövande för äldre personer bidrar väsentligt till livskvalitet, hälsa och välbefinnande. Det gäller inom sektorer som kultur och utbildning, men även för nöje och fritid samt hälsa och omvårdnad.

Den internationella projektgruppen var enig om att arbeta tillsammans över samhällssektorer för att nå målgruppen äldre och kunna aktivt involvera dem i kulturella projekt. Det är en förutsättning för att få en ömsesidig kunskap om möjligheter och behov, både i administrativa strukturer och metodologisk praktik. I de internationella mötena har partnerstäder visat sina kulturella och sociala projekt, modeller för finansiering, strategiska program och forskningsresultat för varandra. De har delat erfarenheter i praktiska workshops tillsammans och utväxlat idéer med målgruppen.

Nedan beskrivs resultaten av *Creative Ageings* strategiska partnerskap, ett Erasmus + projekt som pågick från september 2019 till maj 2022. Resultaten är sammanställda av projektkoordinatorer från kommunala verksamheter i Ostende, Leeuwarden, Göteborg, Brighton & Hove, Berlin och München.

2.1 Övergripande projektresultat

Att utöva kultur fungerar

Kulturutövning kan vara effektiv och hälsofrämjande behandling som bidrar i rehabilitering. Många sjukhus erbjuder kulturaktiviteter som en del av behandlingen, för alla åldrar (till exempel körsång som hjälper mot kroniska lungsjukdomar och dans för Parkinsonsjuka). WHO har sammanställt över 3 000 evidensbaserade studier för att visa effekten av kulturutövning i hälsofrämjande syfte. Detta förhållningssätt blir allt vanligare i Europa med de skandinaviska länderna i täten.

Kultur på recept

Mer än en tredjedel av alla besök i primärvården i England kan kategoriseras som icke-medicinska. Patienter vill träffa läkare eftersom de önskar mänsklig kontakt, omsorg och uppmärksamhet snarare än

medicinsk behandling. Det har lett till att många städer och länder tagit initiativ till att införa kultur på recept. Sjukvårdsförsäkringar bekostar då kostnaden för att delta i kulturella eller konstnärliga projekt.

Ett terapifritt utrymme

Kulturaktiviteter och kulturutövning ger möjlighet för människor att träffas och uttrycka sin kreativitet. Det ger ett fritt utrymme för glädje, att utforska egna förmågor och att vidga sociala kontakter. Det fokuserar på människors potential snarare än problem. *Kreativt Åldrande* erbjuder nöje, inte behandling, och ändå har det potential att ge bättre hälsa.

Starka lokala aktörer

Det krävs lokala konstnärer, förmedlare, socialarbetare, engagerade volontärer och vårdgivare för att inkludera kultur på ett sådant sätt att den bidrar i äldre personers livskvalitet. De olika aktörerna behöver stöd av tvärssektoriella strukturer, strategier, nätverk, finansiering och tillgång till kunskap på hög nivå.

Sektorsövergripande samarbete

Det är väsentligt att det finns samarbete mellan kultur-, hälso- och omsorgssektorn för att kunna nå målgrupper som de mest sårbara seniorerna. Städer är centrala parter i att bygga relationer mellan dessa sektorer, som kan främja invånarnas välbefinnande och hälsa.

Policy och riktlinjer

Projekt för *Kreativt Åldrande* har bäst förutsättningar i städer som har utvecklat sina egna åldersvänliga riktlinjer, som i sig förutsätter sektorsövergripande samarbete.

Bred finansieringsbas – långsiktigt perspektiv

Det är tids- och kostnadskrävande att genomföra inkluderande projekt för personer som står inför betydande hinder för att kunna delta, därför krävs långsiktiga perspektiv. Projekt måste vara avgiftsfria eller ha en låg avgift. Det kräver en hög nivå av offentlig finansiering. Om verksamheter och projekt ska lyckas behöver de ha en långsiktigt hållbar finansiering. Flernivåfinansiering gynnar långsiktighet.

Digitalt engagemang

Andelen av befolkningen som har tillgång till internet ökar i hela Europa. Men, det sviktar betydligt för personer som är 70 år och äldre. För dem spelar utbildningsnivån roll. Äldre med högre utbildning har i dubbelt så stor utsträckning tillgång till internet jämfört med dem med låg utbildning. Pandemin har visat hur viktig digital kompetens är för att kunna delta i socialt liv och i kultur. Därför behöver äldre uppmuntras och bjudas in på

relevanta sätt. Det är viktigt att inte förlora möjligheter att delta digitalt inom till exempel vårdinrättningar och mötesplatser även efter pandemin.

Internationellt utbyte

Internationellt utbyte och samarbete har visat sig vara ett mycket bra verktyg för att utveckla kunskap, strategier och dela goda exempel inom området.

2.2 Rekommendationer för beslutsfattare

Utifrån de strategier, metoder och goda exempel som presenterats inom projektet har slutsatser dragits som leder till följande rekommendationer för beslutsfattare:

Variationer och mångfald kräver brett utbud av konst och kultur

Äldre vuxna är en diversifierad befolkningsgrupp med stora variationer av personliga omständigheter, förutsättningar och erfarenheter, som också kan förändras under åren efter pensioneringen. Olikheterna innebär att personer har olika behov av kultur, vilket kan variera över tid. Det behöver finnas ett brett utbud av kulturella aktiviteter och möjligheter att medverka som är tillgängliga för äldre. Det är viktigt att inte bortse ifrån äldres ekonomiska villkor, hälsa, funktionella eller sociala hinder för att kunna delta och att det kan behövas hjälp för att undanröja hinder.

Inkluderande och tillgängliga kulturella mötesplatser och aktiviteter

Kulturinstitutioner, arrangörer och pedagoger behöver uppmuntras att arbeta strategiskt för att säkerställa tillgänglighet för äldre, särskilt de äldre som inte regelbundet engagerar sig i eller deltar i kulturaktiviteter. Kulturella mötesplatser och arrangemang bör noggrant utvärderas med avseende på deras tillgänglighet. Stöd behöver erbjudas för att undanröja eventuella hinder till exempel i form av anpassad prissättning, uppsökande verksamhet, marknadsföring och kommunikation.

Generationsförändringar

Äldre personer genomgår generationsförändringar som vilken annan åldersgrupp som helst. De som pensionerar sig idag kommer sannolikt att ha andra referenser och preferenser än de som pensionerade sig för 25 år sedan. Kulturella aktiviteter, platser och strategier för att nå ut behöver regelbundet utvärderas för att vara uppdaterade i relation till generationsförändringar.

Synligheten för kreativt åldrande

Kreativiteten bland äldre, både professionella utövare och amatörer, behöver synliggöras och hyllas. Utställningar, föreställningar och konserter

i etablerade kulturinstitutioner, i det fria kulturlivet och på allmänna platser kan användas för att exponera deras arbete. Ett bra sätt att visa det ökande intresset för kreativt åldrande kan vara att arrangera en festival som till exempel the *Luminate Festival*⁸ i Skottland, the *Bealtaine Festival*⁹ i Irland eller the *Ageing Well-festival*¹⁰ i England.

Utbyte mellan generationerna

Det är viktigt att främja aktiviteter som för samman generationer. Många barn och unga har ytterst lite kontakt med äldre vuxna i sitt vardagliga liv, och vice versa. Familjemedlemmar kan leva och bo i olika delar av landet och olika generationer träffas inte längre lika mycket på allmänna platser som förr och de delar heller inte fritidssysselsättningar.

Generationsmöten är viktiga mot bakgrund av de demografiska och sociala förändringarna. De har potential att stärka social sammanhållning och minska fördomar människor emellan. De kan bidra till ökad möjlighet att förstå historia i relation till nutid och stärka känsla av sammanhang i alla åldrar. *Creative Ageing*-projektet har visat att de flesta städer ser behov av att vidareutveckla intergenerationsprojekt.

Digitalt engagemang

En del äldre behöver hjälp med att använda teknik i enlighet med sina behov. Digitala kulturella aktiviteter har framgångsrikt introducerats under pandemin och bör fortsätta, eftersom de visat sig vara värdefulla sätt för människor att delta från hemmet eller ett vårdhem. Den digitala tillgängligheten och kompetensen hos användare har varit värdefull under pandemin men har också uppmärksammat många äldre, särskilt över sjuttio år, som inte har vana att använda datorer i sin vardag.

Forskning

Stöd behöver finnas för forskning samt utvärdering av åldersvänliga pilotprojekt. Det behövs samverkan med universitet för att säkerställa att kunskapsnivån om kreativt åldrande och frågor om kultur och äldre ligger i nivå med den forskning som exempelvis rör kultur i relation till barn och unga.

Att dela information på nationell, europeisk och global nivå

Erfarenheter, strategier och goda exempel behöver delas med andra städer och lokala förvaltningar. *Creative Ageing*-projektet har visat värdet av att involvera både kommuner och praktiska utövare inom området. Eurocities nätverk kan vara en god startpunkt för kontakt inom Europa.

---

⁸ www.luminatefestival.co.nz

⁹ [Bealtaine Festival 2022 Launches Programme of Events – Bealtaine Festival](#)

¹⁰ [Ageing Well Festival - Brighton & Hove Festival for people aged 50+](#)

Sektorsövergripande samarbete

Samarbete bör främjas mellan yrkesgrupper från olika sektorer som den kulturella, sociala, vård- och omsorgs- samt utbildningssektorn. Samarbete i både arbete och lärande kan struktureras bättre så att olika sektorer kan utveckla en ömsesidig förståelse för vilken nytta samarbete ger, i form av kulturell och social inkludering, hälsa, välbefinnande och social sammanhållning.

Kompetensutveckling

Stöd behöver ges till vård och omsorgssektorn för att kunna involvera kreativt åldrande i deras arbete, till exempel genom att inkludera kulturpedagogisk utbildning för personal. Professionella konstnärer som är engagerade i arbete med äldre kan också erbjudas träning och ges kompetensutveckling inom *kulturell geragogik*. Aktörer som är involverade i pedagogisk verksamhet bör stödjas i att utveckla innovativa förhållningssätt till kreativt åldrande och nya strategier för utveckling.

Kultur på recept

Det bör bli enklare att kombinera hälsofrågor och sociala frågor med konstnärliga och kulturella aktiviteter genom att göra dem tillgängliga via kultur på recept. I flera europeiska länder har läkare redan möjlighet att förskriva kultur på recept som dans, museibesök med mera.

Sektorsövergripande finansiering

Det bör vara möjligt att finansiera program för *kreativt åldrande* genom kultur-, hälso- och sociala välfärdsbudgetar. Strukturen behöver vara tillräckligt flexibel för de sökande så att de inte behöver specificera vilken del av projektbudgeten som ska falla under en specifik rubrik (kultur, socialt, hälsofrämjande) för att nå ensidiga mål. *Kreativt åldrande* kan bidra till mål för alla tre sektorer.

Inkludering som en långsiktig investering

Inkluderande projekt för dem som har betydande hinder att delta, är både tids- och kostnadskrävande och behöver ett långsiktigt förhållningssätt. *Kreativt åldrande*-projekt behöver antingen vara kostnadsfria eller åtminstone ha en låg avgift. Därför behövs stöd från det allmänna för finansieringen. Om projekten ska bli framgångsrika behöver de vara finansierade på ett hållbart sätt, till exempel med flernivåfinansiering med stad, region och stat involverade.

Politiska riktlinjer

Det behövs riktlinjer som uppmuntrar engagemang i kulturlivet för äldre. Riktlinjer behöver införlivas i relevanta strategiska dokument för sociala frågor, kultur, utbildning och hälsofrämjande frågor. Projektet har visat att program för *kreativt åldrande* utvecklas bäst i städer och regioner som

inkluderar åldersvänliga riktlinjer i sina styrande dokument för politiska mål.

2.3 Rekommendationer för verksamheter

Varje partnerstad har bidragit med flera konkreta goda exempel på verksamheter, projekt och metoder som visar hur tillgängligheten till kultur för äldre kan utvecklas. Hela samlingen med goda exempel finns i bilaga 2.

Nedan följer generella praktiska tips för den som arbetar med och vill utveckla kulturverksamhet för, av och med äldre.

KONCEPTUTVECKLING

Lär känna människors behov

Gör undersökningar, utvärderingar och utforska behov inom din målgrupp för att finna relevanta former och innehåll för ditt projekt. Peer-to-peer-undersökningar är ett bra verktyg. Seniorer kan fråga andra seniorer. Det är viktigt att de som undersöker är väl förberedda.

Stärk dina deltagare

Utveckla dina projekt i samarbete med äldre och var förberedd på att koncept kan förändras radikalt för att kunna möta deras behov.

Involvera dina medarbetare

Målgruppens medverkan kan också förutsätta att medarbetare i kulturverksamheter behöver kompetensutveckling. Medarbetare behöver uppmuntras att vara öppna för inkludering och mångfald.

Sektorsövergripande samarbete

Involvera de sociala, kulturella och hälsorelaterade institutioner som din målgrupp är berörda av i sitt vardagsliv och gör projekt tillsammans.

Säkerställ kvalitet

Äldre har lång livserfarenhet och kan förvänta sig och kräva kvalitet i projektet utifrån flera perspektiv: i kommunikation och bemötande, att det finns erfarna workshopledare eller expertkompetenser och att vara på platser som är attraktiva för dem.

Beakta livsförhållanden

Genomför ditt projekt både på morgnar och eftermiddagar. Undvik kvällar, då många äldre inte vill vistas ute i mörkret och har mindre energi än under dagen.

ATT NÅ UT

Tänk lokalt

Erbjud projekt som äger rum i den äldre målgruppens fysiska närhet så att det är lätt tillgängligt.

Skapa tillit

En personlig kontakt är väsentlig för att skapa engagemang och frivilligt deltagande. Det räcker inte att lita på annonser eller flyers för inbjudan. Engagera pålitliga ambassadörer som vårdgivare, läkare och familjemedlemmar till exempel för att rekommendera ditt projekt.

Kommunicera mycket

Planera för omfattande kommunikationsarbete. Ring deltagare och påminn om tider ni kommit överens om, sök aktivt upp personer som lever isolerade eller som verkar lida av nedstämdhet, kanske vänlig övertalning kan behövas för att ta steget och delta i ditt projekt.

Nå ut – sök upp

Kulturinstitutioner som museer, teatrar, bibliotek, orkestrar och *Kreativt Åldrande*-projekt behöver finnas där människor finns, till exempel vårdhem, bostadsområden och vårdmottagningar. Alternativt kan de äldre tas med till externa aktiviteter i museer av vårdpersonal. I båda fallen är det viktigt med ömsesidig förståelse för den andres expertområde.

Var så flexibel som möjligt

Det är uppskattat om det inte krävs något långsiktigt åtagande för den äldre som ska delta i ett projekt. Människor vill inte lova för mycket i förväg utan vill ha möjligheten att stanna hemma, eftersom dagsformen kan variera. Tillåt anmälningar till aktiviteter med kort varsel och att det går att boka av.

Ordna transporter

Erbjud servicen att hämta och lämna personer redan i ansökan, eller se till att aktiviteter äger rum inom promenadavstånd eller nära kollektivtrafik.

Avsätt tillräckliga resurser

Att nå ut till målgruppen tar ofta lika lång tid som att genomföra själva projektet och måste vara en integrerad del och därför även finansierat.

Stöd digital medverkan

Under pandemin har digitala *Kreativt Åldrande*-projekt visat sig accepterade bland äldre. Om det finns tillräcklig teknisk support, kan det vara ett effektivt sätt att nå människor med begränsad rörlighet i deras hem.

HÅLLBARHET

Planera för framtiden

När en person som lever isolerat bestämt sig för att delta i ett projekt, är det viktigt att relationen som är uppbyggd inte raderas igen. Då kan ensamhet upplevas större efteråt än innan projektet ägde rum. Det kräver långsiktig planering.

Synliggör

Visa upp *Kreativt Åldrande*-projekt publikt, så som på festivaler. Efterlys goda exempel och inrätta priser eller skapa uppmärksamhet på andra sätt.

Bygg stabila partnerskap

Etablera långsiktiga, sektorsövergripande partnerskap som kan bygga ömsesidig förståelse för de fördelar och vinster som *Kreativt Åldrande*-projekt kan skapa, både inom kultur-, hälso- och sociala välfärdssektor. Använd seniora rådgivare eller stödgrupper till *Kreativt Åldrande*-projekt. Säkerställ en hög nivå på deltagande.

Locka politiskt stöd

Involvera politiska beslutsfattare så nära som möjligt i förberedelser, genomförande och uppföljning av projektet.

Ta fram principrekommendationer

Använd projektutvärderingar till att bidra till rekommendationer på politisk nivå och som hävstång för finansiellt stöd.

2.4 Bakgrund och utgångspunkter

Projektet tar sin utgångspunkt i några faktiska förhållanden som internationella överenskommelser och vetenskaplig forskning:

» Var och en har rätt att fritt delta i samhällets kulturella liv, enligt artikel 27 i FN:s allmänna förklaring om mänskliga rättigheter.

» Att delta i kulturlivet och att utöva kultur ger kulturell bildning och är en integrerad del av det livslånga lärandet och allmänbildningen. Det tränar förmågan att tolka konstnärliga upplevelser och berikar och fördjupar erfarenheter av kulturellt deltagande.

» Kulturellt och socialt deltagande bidrar till implementeringen av FN:s globala mål för hållbar utveckling som att säkerställa god hälsa och välbefinnande (nr 3), utbildning av hög kvalitet (nr 4), att minska ojämlikheten (nr 10) samt att göra städer och samhällen mer hållbara (nr 11).

» Att delta i kulturaktiviteter har en positiv effekt på hälsa, välbefinnande och livskvalitet, vilket visas av Världshälsa-organisationen WHO:s mer än 3 000 evidensbaserade studier.

» En undersökning som genomfördes bland Eurocities kulturforums medlemmar, visade att kommunala förvaltningar identifierade följande som de största hindren för deltagande i kulturlivet för äldre vuxna: social isolering, fattigdom och brist på digital kompetens. Många andra hinder spelar också roll som åldersrelaterade funktionsnedsättningar, utbildningsnivå, språkbarriärer och brist på självförtroende.

» Äldre vuxna är en mycket diversifierad invånargrupp och livet efter yrkeslivet innehåller olika stadier som kan upplevas på mycket olika sätt. Äldre invånare har andra behov och förutsättningar för att delta och medverka i pedagogiska kulturverksamheter, än till exempel barn och unga. Det kan bero på att livslång erfarenhet påverkar hur nya intryck upplevs. Det kan finnas förväntningar på kvalitet och relevans i lärandeprocessen, för att bli motiverad. Lärandeprocesser är en aspekt av den relativt unga diciplinen *cultural geragogy* eller *kulturell geragogik*.

» År 2070 förväntas andelen av befolkningen som är 65 år och äldre att öka till 30 %. Mot bakgrund av den demografiska förändringen med en åldrande befolkning inom EU, är utvecklingen av verksamheter för *kreativt åldrande* som inkluderar både pedagogik för äldre personer och deltagande i kulturaktiviteter, avgörande för att främja ett aktivt åldrande i Europa.

3 Reflektioner och lärdomar

Den lokala projektgruppen har samlat reflektioner kring projektet och vilka lärdomar som kan dras. Nedan återges de tematiskt utifrån lokala förutsättningar i Göteborg, som har blivit tydligare och mer synliga genom möten med andra städer. Inledningsvis reflekteras angående etablerade begrepp som finns på engelska.

3.1 Begrepp

Några begrepp används återkommande i internationella sammanhang som inte har någon exakt motsvarighet i Sverige.

Creative Ageing

Creative Ageing är ett mer etablerat begrepp i de andra partnerländerna än i Sverige. ”*Kreativt åldrande*” är inte ett etablerat begrepp, inte heller ”Att åldras kreativt”. ”Aktivt åldrande” och ”lyckligt åldrande” förekommer oftare enligt en enkel sökning på Internet.

Göteborg har inte någon specifik strategi för *Creative Ageing* eller *Kreativt åldrande*, vilket en del andra städer har. De centrala styrdokumenterna i Göteborg är Göteborgs Stads Kulturprogram och Handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg. Äldre är en prioriterad målgrupp för kulturnämnden, men skrivningarna i kulturprogrammet om målgruppen äldre är i det närmaste obefintliga. De flesta kulturverksamheter erbjuds utifrån ett all-åldersperspektiv.

Cultural education

Cultural education är ett etablerat begrepp i England, Tyskland, Holland och andra länder. Kulturförmedling med betoning på bildning och livslångt lärande utgör centrala och viktiga verksamheter som städer lägger stora resurser på, oavsett om uppdragen ligger på egna institutioner eller på externa organisationer som utvecklar modeller och verksamheter för förmedling. Modeller har ursprungligen utvecklats för barn och unga, men *cultural education* används som begrepp för alla åldrar och med specifika skräddarsydda satsningar utifrån olika gruppers behov och förutsättningar. Det svenska uttrycket *kulturell bildning* används inte riktigt på samma sätt. *Kulturell kompetens* används emellanåt för främjande insatser för nätverket VOFF, men avser mer insatser för personal än som generellt uttryck när det gäller deltagare. I denna rapport har uttrycket översatts på olika sätt, bland annat med uttryck som att *uppleva och utöva kultur*, att *delta i kulturlivet*, *förmedling* och *kulturpedagogik*. En mer specifik översättning till svenska förhållanden skulle behövas.

Cultural Geragogy

*Cultural Geragogy*¹¹ – kulturell geragogik – är ett begrepp som har presenterats inom projektet och som kan översättas som en diskurs eller disciplin för kulturpedagogik med geriatriskt perspektiv. Det avser träningsprogram med kulturella aktiviteter som riktas till äldre vuxna målgrupper. Samarbeten är tvärssektoriella och involverar fälten kultur, pedagogik och vård och omsorg. Disciplinen sammanför geriatrisk vetenskap med pedagogik och didaktik och appliceras på kulturområdet. Forskning bedrivs främst i Tyskland.

3.2 Kulturpolitisk hållning – nytta *och* nöje

Kultur får och ska få finnas för sin egen skull. Det är lätt att kultur blir ett medel för något annat och förväntas vara nyttig. Det kan den vara också. Det finns en glädje och ett självändamål med kultur. Det kan ske kulturmöten både i primärt kulturella sammanhang och i vårdsammanhang där det finns plats och utrymme för kultur. Det är viktigt att möten, oavsett underliggande syfte, kan ske i kulturinstitutioner och i kulturlivet, men utifrån förutsättningarna att även den som behöver särskilt stöd ska kunna delta.

3.3 Styrning, ledning och organisation – tydliga signaler

- Det behöver komma en signal uppifrån att kultur för, av och med äldre är en viktig fråga för till exempel städer. WHO:s mentorskapsprogram lyfter behovet av struktur, som har en förankring från högsta ledning.
- I nästa revidering av Göteborgs Stads kulturprogram kan rättigheter till kultur skrivas in tydligare för människor i alla åldrar, under hela livet. Då kan kultur för, av och med äldre inkluderas och preciseras tydligare.
- Strukturen behöver vara förvaltningsövergripande och det behövs ett uppdrag för berörda verksamheter. Långsiktighet och organisering minskar sårbarhet och gör verksamheter mindre beroende av eldsjälar.
- Det finns en avsaknad av politiska mål gällande kultur och äldre som avspeglas i verksamhetsplaner. Man kan tydliggöra arbetet i verksamhetsplaner och bryta ner mål i aktiviteter.

¹¹ Artiklar om Cultural geragogy återfinns t.ex. på tyska wikipedia [Cultural geragogy - zxc.wiki](#).
."geraios/geraros" = gammal eller äldre person och "ago" = jag guidar, jag visar vägen.

- Det tar tid att bygga struktur och att få aktiviteter att hända. Därför bör inte aktiviteter och uppdrag flytta runt i organisationen. Det behövs stabilitet och kontinuitet i linjeorganisationen.
- Det är bra att bygga vidare på strukturer som redan finns, är välfungerande och bygger på verkliga behov. Det nuvarande nätverket VOFF fyller ett behov men saknar ett formellt uppdrag. Det vore bra att stärka VOFF, utveckla det och formalisera det med ett uppdrag.
- Tillitsbaserat ledarskap är omtalat och aktuellt. Erfarenheten är dock att omorganisationer har gjort att verksamheter blir mer chefsstyrda. Det kan fungera så inledningsvis för att göra det lika över staden. Vi bygger ofta upp något som är optimerat efter en organisation, men kanske inte utifrån invånares behov. Deras behov behöver sättas i centrum mer.

3.4 Sprid och utveckla metoder

- Lärdomar från pandemin behöver tas med i arbetet för ökad tillgänglighet och för att tänka nytt. Digitalt deltagande är viktigt, men det finns ett digitalt utanförskap som kräver analogt arbete också. Telefonsamtal, samtalsgrupper, bokcirkel på telefon; det finns många sätt att hålla båda spåren levande.
- Många vill vara aktiva men kanske upplever hinder eller inte nås, beroende på hur en inbjudan utformas. Det finns lokala behov och skillnader som påverkar vilka metoder som behövs. Ibland behövs mer stöd, till exempel en pedagog. I projektet har vi fått se olika sätt på hur man kan bjuda in till aktiviteter.
- Gemensamma intressen förenar personer oavsett ålder. Kvartersorkestern i Leeuwarden är ett exempel på hur vuxna i olika åldrar gör saker ihop. Generationsmöten och Generationsteatern i Göteborg är ett annat. Det kan vara en utmaning för programsamordnare att veta hur det går till att arrangera aktiviteter som innebär generationsmöte. Erfarenheter behöver delas. Det finns många fler möjliga konstellationer än barn och äldre. Barn och unga och äldre utgör en mycket stor del av befolkningen som också behöver möjligheter att påverka, delta och interagera, utifrån sina intressen.
- Modeller för andra åldersgrupper kan replikeras för äldre målgrupper, exempelvis pilotprojektet läsning och biblioterapi med unga med psykisk ohälsa. Psykisk ohälsa bland äldre finns som ett stort problem. Det kan göras motsvarande insats med en äldre målgrupp.
- Kultur på recept har diskuterats i projektet. Det förekommer på olika sätt i olika länder beroende på försäkringssystem. Kunskaperna behöver stärkas inom vården. Det finns forskning inom olika områden men även skepsis, eftersom samband kan vara svåra att fastställa. Vilka regioner i Sverige som arbetat med detta

framgår av en nationell rapport om Kultur och hälsa utgiven av Statens Kulturråd 2018.¹²

- Tvärsektoriella samarbeten med digitala verktyg finns det goda exempel på. England arbetar med hälsofrämjande och kulturtips via en app inom ett samarbete med hälso- och sjukvård för personer i riskzon. Finland har utvecklat projekt, exempelvis Tammerfors, som har läsplattor för hemtjänstens omsorgstagare som också innehåller kulturutbud och tillgång till en samtalsgrupp. Det är ett pilotprojekt och ett samarbete mellan kulturförvaltning och hemtjänst.
- Samordning av ungdomsverksamheter finns. Det behövs liknande för äldre, men det har inte prioriterats.
- Insatsen *Aktivitetskompis* i handlingsplanen för Åldervänliga Göteborg syftar till att underlätta och främja deltagande i exempelvis kulturlivet. Kulturförvaltningen har ett delansvar i aktiviteten. Insatsen kommer att grundas med en förstudie.
- *Götaverkstan* på Stadsbiblioteket är till för alla göteborgare för eget skapande och öppnar igen efter pandemin. Kunskapen om *Götaverkstan* behöver spridas.
- Verksamheter och aktiviteter *för, av* och *med* de äldre målgrupperna kan tydliggöras, på samma sätt som vi betonar olika slags rättigheter som barn har när det gäller kultur.
- Vi behöver arbeta med metoder som fördjupar kunskapen om invånarnas behov, och på vilka sätt vi bäst möter dessa. Användardriven innovation kan prövas (referens Innovationsguiden SKR, i samverkan med Demokrati- och medborgarservice).

3.5 Dela kunskap

- Projektet *Creative Ageing* och den lokala gruppen har varit givande för att kunna mötas både inom och över förvaltningsgränser. Det behövs utsedda funktioner och en gemensam mötesplats för ämnet. Vi behöver sprida vad vi gör i våra verksamheter för att kunna utvecklas tillsammans och utifrån våra ordinarie verksamheter samarbeta mer.
- Det är en utmaning att vi arbetar i stuprör, även inom förvaltningar. Nya vägar behövs för att mötas. Biblioteken kan vara en grund att utgå ifrån, med 25 fysiska platser i hela staden. Det finns en stor potential i att mötas mera.
- Det behövs kunskap och kompetens för att skapa mer jämlika villkor för äldre att kunna delta i kulturlivet. Det kan vara resurskrävande långsiktigt. Det digitala glappet samt

---

¹² Nationell översyn Kultur och hälsa. Samverkan och kunskapsutbyte mellan kultur- och hälsoområdet. Kulturrådet 2018.

klassperspektivet är utmaningar som behöver beaktas eftersom staden är segregerad. Vi behöver lära oss mer av varandra för att kunna göra skillnad. Vi behöver också arbeta med metoder som fördjupar vår kunskap om invånarnas behov, och på vilka sätt vi bäst möter dessa.

- Nätverket VOFF har som syfte att inspirera och främja kulturell kompetens för personal som arbetar med kultur inom äldreomsorgen. De är viktiga kontaktpersoner att bygga vidare på, liksom övriga nätverk och arbetsgrupper inom *Hälsofrämjande och förebyggande* som ÄVO håller i.
- En överblick över kulturförvaltningens sammantagna programutbud riktade till äldre (utöver all-åldersverksamheter) kan tydliggöra vad som finns och vad som saknas, med inspiration från exempelvis Tammerfors. Där finns tre programnivåer:
  1. verksamheter med all-åldersperspektiv
  2. riktade satsningar till specifika grupper
  3. specialprogram/individ Anpassade ordinerade kulturaktiviteter
- Vi kan få mer kunskap genom att samverka mer med AgeCap, *Centrum för åldrande och hälsa* vid Göteborgs universitet. AgeCap bedriver multidisciplinär forskning för ett gott och värdefullt åldrande. De genomför bland annat H70 studier. Möjligheter kan undersökas om det går att koppla på frågor som rör kulturens betydelse i åldrandet i befintliga undersökningar.
- Genom det nationella nätverket som samordnas av Statens kulturråd för *Kultur och Hälsa* där kulturförvaltningen ingår, kan mer kunskap fås och spridas om kultur och äldre.

3.6 Samverkan – att få saker att hända

- Temaåret *HÄLSA 2022* för jubileumssatsningen i Göteborg erbjuder möjligheter till samverkan. En utställning med den brittiske fotografen Alex Rotas ägde rum april–september 2022. Flera parter kopplade på aktiviteter och äldre medverkade.
- Samverkan mellan biblioteken kan byggas ut genom en gemensam programgrupp. Museer och konsthall samverkar genom att fokusera på relationsskapande aktiviteter i olika stadsdelar. Ytterligare samverkan kan ske mellan bibliotek, kulturhus, museer och konsthall samt med ÄVO och den hälsofrämjande och förebyggande avdelningen samt VOFF.
- Samverkan kan även stärkas med det regionala kultur och hälsanätverket och med Västra Götalandsregionens samordnare. Nätverket för *Kultur och Hälsa* har fått en nystart sedan detta projekt avslutats och där finns stora möjligheter att fortsätta utbytet.

- GR-nätverk för Hälsöfrämjande och förebyggande finns, där Göteborg har representanter både från den hälsofrämjande och förebyggande avdelningen och från VOFF.
- I AgeCap finns regional representation som håller i nätverk med öppenhet för input och kontakt. Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen representerar Åldersvänliga Göteborg i AgeCap. AgeCap är aktiva och samverkar redan med bibliotek och museer om arrangemang.
- Det är viktigt med samverkan mellan flera parter och att göra saker tillsammans, för att kunna erbjuda kvalitativa kulturupplevelser.

3.7 Resurser – de kanske finns?

- De finansiella förutsättningarna ser olika ut i olika länder beroende på välfärdssystem. En styrka i Sverige och Göteborg är att aktiviteter ofta är kostnadsfria för deltagare.
- Det är svårt att bygga verksamhet på tillfälliga medel. Det behövs åtminstone en bas.
- De ordinarie resurserna är begränsade. Samverkan behöver utvecklas utifrån befintliga resurser. Om de läggs samman kan de användas på nya sätt för att inkludera äldre mer.
- Inom avdelningen Museer och Konsthall söks medel för produktion av utställningar. Om det går att söka medel för publika aktiviteter så kan det göras i samband med varje ny utställning. Internationella nätverket för museer, ICOM, uppmuntrar hållbarhet, långsiktighet och metoder för hur man kan arbeta med program och pedagogik. En utställning kan bli mer hållbar och långsiktig om man arbetar med den pedagogiskt på olika sätt.
- Det finns resurser som är sökbara, åtminstone för biblioteken. Andra delar av kulturlivet kan sakna fonder att söka medel ur, som inte är så riktade.
- Flernivåfinansiering, d.v.s. finansiering från regional, nationell och internationell nivå, kan vara möjlig för utveckling som kan spridas geografiskt.
- Det finns statliga stimulansmedel inom vård och omsorg och man kan söka EU-bidrag. Allmänna Arvsfonden, med flera stiftelser finns. Det saknas tid och resurser i äldreomsorgen för att hinna söka medel. Kännedomen om vilka medel som söks, av vilka parter, saknas. Det finns inte kunskap om det söks medel internationellt.

4 Mer kultur för, av och med äldre i Göteborg

Utifrån erfarenheterna från projektet föreslås några åtgärder som leder utvecklingen framåt för att tillgängligheten till kultur ska öka för äldre invånare.

Inom staden finns målsättningar om att tillgängligheten till kultur ska öka och att staden ska bli mer jämlik. Den ska också vara tillgänglig och åldersvänlig. Visionen är en hållbar stad, öppen för världen. En mängd planer och program ska leda arbetet mot visionen.

I Västra Götalandsregionen finns visionen om det goda livet. Strategier finns för kulturpolitik, hälsa och sjukvård samt regional utveckling.

Creative Ageing, eller Kreativt åldrande, det vill säga att även i högre ålder få tillgång till kultur av olika slag och att ha möjlighet att själv vara aktiv och därmed dra nytta av alla förtjänster det ger – berör flera samhällssektorer. Arbetet för utveckling på området kräver därför organisering och samverkan. Det är också en angelägenhet som är generell och berör städer och samhällen oavsett storlek. Det bör därför finnas många parter som har intresse av att medverka till utvecklingen på området. Att tänka lokalt och regionalt med utbyte av erfarenheter nationellt och internationellt kan vara effektiva sätt att arbeta vidare. Att arbeta proaktivt med frågorna är en investering som kan ge både kortsiktiga goda effekter på individnivå och långsiktiga vinster på samhällsnivå.

4.1 Tydligare målsättning

Enas om en målsättning på politisk och strategisk nivå med inspiration från städer som har strategier för *kreativt åldrande*.

- Etablera samverkan mellan nämnder och styrelser för att manifestera rättigheter till kultur för, av och med äldre i Göteborg. Formalisera samverkan i samband med att styrande dokument revideras de kommande åren som Göteborgs Stads Kulturprogram, handlingsplan för Åldersvänliga Göteborg och Folkhälsoprogrammet.

4.2 Ändamålsenlig organisering

Besluta om organisering för att koppla samman verksamheter och kompetenser inom kultur respektive vård och omsorg, för att nå mål.

- Formalisera ett uppdrag till VOFF-nätverket eller motsvarande nätverk, till exempel inom den hälsofrämjande och förbyggande verksamheten inom ÄVO. Ett sådant uppdrag kan hanteras inom Göteborgs Stads Plan för kulturprogrammet 2023–2026 och berör kulturnämnden och nämnden för äldre, vård och omsorg. Syftet är att länka verksamheter med varandra för att öka tillgängligheten till kultur för, av och med äldre.
- Medverkan och representation i nätverket anpassas till uppdraget. Syftet kan vara att samverka (informationsutbyte, kunskapsdelning och metodutveckling) för att förmedlingen mellan kulturaktiviteter och äldre ska bli bättre. Stadens nätverk för kultur och äldre behöver därefter ha utbyte med andra nätverk i sin omvärld.

Identifiera nätverk för fortsatt lärande och utbyte. Välj strategi för medverkan i prioriterade nätverk. Nedan finns exempel på nätverk på lokal, regional, nationell och internationell nivå:

- VOFF och verksamheten för hälsofrämjande och förebyggande via ÄVO
- Framtidsutvecklare tillsammans med ÄVO och Äldreombudsman
- Nätverk via socialförvaltningar och funktionsstöd
- Göteborgs Stads Pensionärsråd
- Nätverk för AgeCap, Centrum för åldrande och hälsa vid Göteborgs universitet
- GR-nätverket för Hälsofrämjande och förebyggande
- Regionalt nätverk för kultur och hälsa/Förvaltningen för kulturutveckling
- Nationellt nätverk för kultur och hälsa
- Ev. kommande internationellt nätverk genom Eurocities
- WHO:s nätverk för Age Friendly Cities/Cultural Cities

4.3 Strategisk kommunikation

Synliggör befintlig programverksamhet som riktar sig till äldre samt visa möjligheter för äldre att själva vara kulturaktiva.

- Programverksamhet kan samordnas och spridas geografiskt i staden.
- Programverksamhet kan fungera mer uppsökande.
- Programverksamhet kan utvecklas/skräddarsys och synliggöras i samverkan med fler parter.

4.4 Utveckla vidare

När det är dags för ytterligare steg kan verksamheten expandera. Goda exempel kan genomföras i större skala, metoder kan införlivas i ordinarie verksamhet och pilotprojekt kan kopplas samman med forskning.

- Stärk finansieringen. Undersök möjligheter att söka medel för mer utveckling som till exempel kulturpedagogisk verksamhet genom eventuellt Speldags (inte bara *för* äldre utan även *med* och *av* äldre för att öka delaktigheten). Regionala utvecklingsmedel och samverkan med fler parter kan ge god metodutveckling.
- Koppla på följeforskning via till exempel AgeCap, följ programutveckling för publika verksamheter på till exempel museer och konsthall samt bibliotek och kulturhus, om möjlighet finns.

Förväntade effekter

Fler äldre personer får pröva olika kulturaktiviteter, utveckla färdigheter och förmågor. Målgrupper kan vara äldre eller äldre i generationsmöten med andra. Positiva effekter är redan visade i befintliga studier enligt WHO.

Fler arbetstillfällen skapas för konstnärligt verkamma kulturutövare och pedagoger i till exempel. vård- och omsorgsboenden, på träffpunkter och mötesplatser, på bibliotek och kulturhus, museer och konsthallar eller andra institutioner och kulturverksamheter.

Goda exempel kan spridas vidare och bidra till en mer hållbar stad – öppen för världen och till visionen om det goda livet.

**Creative
Ageing
works.**

Kulturförvaltningen

Telefon: 031-365 00 00 (kontaktcenter)

E-post: kultur@kultur.goteborg.se

